

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

На примере Украины, видно, что в ОЧЭС страна реализует экспортную экспансию по следующим товарным группам: 02 мясо и субпродукты (3,435; 0,549), 04 молоко и молочные продукты (7,216; 0,757), 15 жиры и масла (3,202; 0,524), 18 какао и продукты из него (8,638; 0,792), 22 алкогольные и безалкогольные напитки (3,367; 0,542), 48 бумага и картон (4,404; 0,630), 69 керамические изделия (3,136; 0,516), 73 изделия из черных металлов (3,488; 0,554), 86 (20,376; 0,906) и 88 аэронавигационные или космические аппараты и их части (3,883; 0,590).

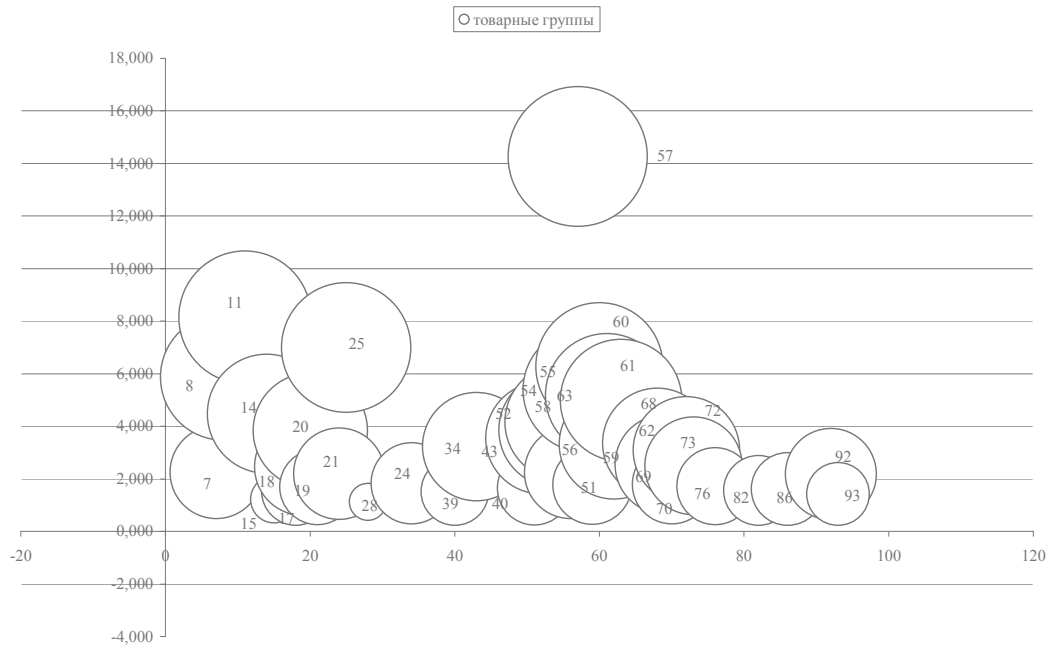

Рис. 2. Графическая матрица стратегий геоэкономического развития Турции в мировой экономике

В мировом масштабе Украина является экспансионистом в товарных группах: 10 зерновые культуры (7,525; 0,765), 12 семена и плоды маслиничных растений (4,092; 0,607), 15 жиры и масла (7,786; 0,772), 18 какао и продукты из него (4,184; 0,614), 25 соль (4,222; 0,617), 26 руды, шлаки и зола (3,723; 0,577), 28 продукты неорганической химии (3,278; 0,532), 31 удобрения (6,424; 0,731), 72 черные металлы (9,605; 0,811), 86 железнодорожные локомотивы (20,998; 0,909).

Выводы и предложения: Проанализированные данные дают возможность сделать выводы по стратегиям геоэкономического развития стран ОЧЭС: странам тройки ОЧЭС целесообразно проводить стратегию экспортной экспансии и индустриализации в региональном разрезе по разработке и производству летательных аппаратов и их частей (88 группа); высокие позиции по странам занимает 86 товарная группа (производство железнодорожных локомотивов), что даст возможность совместными усилиями модернизировать подвижной состав и сохранять стратегию экспортной специализации стран ОЧЭС; кооперация в сфере агропромышленного комплекса, где 8 товарных групп занимают квадрант экспортной специализации и 9 экспортной ориентации, позволит усилить позиции стран на мировом продовольственном рынке; приоритетными остаются рынки минерального сырья и химической промышленности (25-27) и недорогих металлов (72-79 товарные группы), как основных экспортных отраслей трех стран интеграционного ядра ОЧЭС.

СПИСОК ИСТОЧНИКОВ:

1. Геєць В. Конфігурація геополітичної карти світу та її проблемність / В.Геєць // Економіка України. – 2011. – № 1. – С. 4-15.
2. Дергачев В. Цивилизационная геополитика (Большие многомерные пространства). Научная монография. – Одесса: ИПРЭЭИ НАНУ, 2003. – 262 с.
3. Геоэкономічні сценарії розвитку і Україна: монографія, Згуровський М.З. [та ін.]; ред. А. С. Філіпенко. – К.: ТОВ ВЦ "Академія", 2011. – 328 с.
4. Макогон Ю.В. Стратегічні інтереси України в ОЧЭС // Стратегічні пріоритети. – 2008. – №4(9) . – С. 193-200.
5. Никитина М.Г., Гриваков К.А. Турция: Формирование геоэкономического пространства / Таврический национальный ун-т им. В.И. Вернадского. – Симферополь: ДиАйПи, 2008. – 168 с.
6. Шапталов Б.Н. Теория и практика экспансионизма: Опыт сильных держав / Предисл. Г.Г.Малинецкого. – М.: Книжный дом „ЛИБРОКОМ”, 2009. – 384 с.
7. Официальный сайт ОЧЭС [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://www.ОЧЭС-organization.org/aoc/TradeEconomic/Pages/Information.aspx>
8. A Practical Guide to Trade Policy Analysis. – United Nations and World Trade Organization, 2012. – 232 p.
9. Официальный сайт Университета ООН [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://www.cris.unu.edu/riks/web/data/show>

СУЧАСНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА

Котляревський О.В., здобувач ДонНУ

Котляревський О.В. Сучасне підприємництво: сутність та структура

У статті розглянуто генезу теорії підприємництва на основі аналізу праць світових та вітчизняних вчених. Досліджено концептуальні підходи до вивчення історичних тенденцій розвитку підприємництва та визначено чотири хвилі розвитку теорії підприємництва. Проаналізовано еволюцію визначення "підприємництво" та "підприємницька діяльність". Запропоновано авторське визначення підприємництва як економічної категорії. У статті розглянуто сформовану на основі наукових досліджень та нормативних документів сучасну структуру підприємництва в Україні. Проаналізовано зміни в методології розподілення підприємств за ознаками розміру. Систематизовано класифікації підприємництва. Підкреслено позитивний наслідок гармонізації вітчизняної методології класифікації

**ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ
ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА**

підприємництва для розвитку підприємницької діяльності, застосування провідних світових наукових досягнень в галузі стимулювання підприємництва, підвищення конкурентоздатності та активізації підприємництва як рушійної сили ринкової економіки.

Ключові слова: підприємництво, підприємницька діяльність, структура, класифікація.

Котляревский А.В. Современное предпринимательство: сущность и структура

В статье рассмотрен генезис теории предпринимательства. Исследованы концептуальные подходы к изучению исторических тенденций развития предпринимательства и определены четыре волны развития теории предпринимательства. Проанализирована эволюция определений "предпринимательство" и "предпринимательская деятельность". Предложено авторское определение предпринимательства как экономической категории. В статье рассмотрена современная структура предпринимательства в Украине. Проанализированы изменения в методологии распределения предприятий по критерию размера. Систематизированы классификации предпринимательства. Подчеркнуто положительный результат гармонизации отечественной методологии классификации предпринимательства для развития предпринимательской деятельности, применения мировых научных разработок, повышения конкурентоспособности и активизации предпринимательства как движущей силы рыночной экономики.

Ключевые слова: предпринимательство, предпринимательская деятельность, структура, классификация. **Kotliarevsky O. The modern entrepreneurship: essence and structure.**

The article deals with the genesis of the theory of entrepreneurship based on the analysis of works of world and domestic scientists. The article devoted to investigation of conceptual approaches to the study of historical trends in entrepreneurship and identification four wave theory of entrepreneurship. The article focuses on analyzed the evolution of the definition of "enterprise" and "entrepreneurship". The article prompted the author's definition of entrepreneurship as an economic category. The article devoted to current structure of business in Ukraine. The article considers the changes in the classification methodology of entrepreneurship. The article systematized classification of entrepreneurship. The research emphasized the positive result of harmonization of national classification methodology of entrepreneurship for the development of business activities, the use of leading scientific achievements in the field of promotion of entrepreneurship, increase competitiveness and enhance entrepreneurship as the driving force of the market economy.

Keywords: entrepreneurship, entrepreneurial activities, structure, classification.

Постановка проблеми. З набуттям Україною незалежності, проголошенням вільного вибору діяльності та форми власності почало стихійно розвиватися підприємництво як втілення особистої ініціативи. А перехід до ринкової системи господарювання означає перехід до економіки підприємницького типу.

Існує багато підходів щодо визначення сутності як економічної категорії та щодо критеріїв класифікації підприємництва. Це обумовлено різноманітністю визначень підприємництва в процесі історичного розвитку ринкової економіки й теоретичного її осмислення та багатогранністю економічних шкіл, які досліджували цю категорію.

Аналіз останніх досліджень. Сутність підприємництва відбито у наукових працях вітчизняних вчених, серед яких Л. Безчасний, В. Бобров, В. Бордюк, З. Варналій, С. Дзюбик, Л. Дмитриченко, В. Гесць, В. Голюков, В. Савчук та інші.

Проте, нажаль, дотепер немає єдиного підходу до обґрунтування сутності, ролі та структури підприємництва, що ускладнює розробку ефективного механізму активізації підприємницької діяльності в Україні.

Метою статті є узагальнення визначення підприємництва на основі аналізу генези теорії підприємництва та систематизація класифікацій підприємництва та підприємницької діяльності.

Виклад основного матеріалу. В умовах ринкової економіки провідною формою господарювання є підприємництво. З'ясування сутності підприємництва набуває особливого відтінку в умовах ринкового трансформування. Адже, на думку багатьох дослідників, підприємництво виступає атрибутивною ознакою будь-якої економічної системи, що базується на ринкових принципах [1, с. 175].

Підприємництво, як особлива функція господарюючих суб'єктів, для економічної науки не є чимось новим. Форму певної теоретичної концепції підприємництво одержало в XVIII сторіччі, проте, і дотепер мають місце його різні тлумачення. Труднощі вивчення підприємництва можна зв'язати з його власним змістом, багатогранністю середовища, у якому воно здійснюється, з різним відношенням суспільної думки, різних соціальних груп і т.п. [2, с. 8].

Аналіз еволюції визначення підприємництва та підприємницької діяльності та підприємця розкриває зміст та дає змогу простежити, як із зміною суспільно-економічних формацій, з розвитком економічних відносин змінювалися функції, зміст та сутність підприємництва (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення понять "підприсмець" і "підприсмецьтво" [скл. за 3, 4, 5, 6]

Рік	Автор визначення	Зміст визначення
1	2	3
	Римське право	Підприємництво – це заняття, справа, діяльність, особлива комерційна; підприсмець – як орендар, людина, яка веде суспільне будівництво.
1723	Загальний словник комерції, Париж	Підприсмець – людина, що бере на себе зобов'язання щодо виробництва чи будівництва об'єкта
1725	Р. Кантільйон	Підприсмець – людина, що приймає рішення і задовольняє свої потреби за умов невизначеності. Дохід підприємця – це плата за ризик. Відокремив підприємницьку функцію, пов'язану з ризиком і невизначеністю, від функцій капіталіста-власника і менеджера. Підприсмець – людина, яка діє в умовах ризику
1770	А. Тюрго	Підприсмець – людина, яка повинна володіти не тільки визначеною інформацією, але і капіталом. Основна функція полягає у володінні капіталом
1776	А. Сміт	Підприсмець – власник підприємства і втілювач ризикованих комерційних ідей. Його основна функція – організація й управління виробництвом у рамках звичайної господарської діяльності
1797	Карно Бодо	Підприсмець – це особа, яка несе відповідальність за розпочату справу; той хто планує, контролює, організує виробництво та володіє підприємством; поєднує категорію ризику з категорією відповідальності, включивши в процес підприємництва основні функції: планування, контроль, організацію і володіння підприємством
1830	Ж.Б. Сей	Підприємницька діяльність – поєднання трьох класичних факторів виробництва: землі, капіталу, праці. Підприсмець - керівник, координатор факторів виробництва, котрий на свій ризик і на свою користь виробляє який-небудь продукт
1848	Дж.С. Міль	Основними функціями підприємця є управління, контроль, прийняття на себе ризику
1910	М. Вебер	Підприємницька діяльність – це втілення раціональності (під раціональністю тут розуміється функціональна ефективність, одержання максимальної вигоди від використання вкладених коштів і зусиль тощо). В основі підприємництва лежить раціональна етика протестантизму, а світогляд, моральність впливають на діяльність

**ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ
ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА**

		підприємця
1921	Ф. Найт	Підприємець — особа, яка попри невизначеність майбутнього може «вгадати» основні параметри розвитку виробництва та обміну, завдяки чому отримати комерційний ефект. Менеджер стає підприємцем тоді, коли його дії стають самостійними, і він готовий до особистої відповідальності. Підприємницький дохід – це різниця між очікуваною (прогнозованою) грошовою виручкою фірми і реальною її величиною
1934	Й. Шумпетер	Головне в підприємстві – інноваційна діяльність, а право власності на підприємство не є його істотною ознакою. Підприємцем може бути будь-хто, той, хто здійснює нові комбінації факторів виробництва: службовець акціонерного товариства, державний чиновник і менеджер підприємства будь-якої форми власності. Підприємець – це новатор, який розробляє нові технології. Звідси основна функція підприємництва – інноваційна, яка передбачає виробництво нового, ще невідомого споживачеві матеріального блага або старого, але з новими якостями; впровадження нових методів виробництва, які раніше не застосовувалися; освоєння нових економічних ринків збуту або більш широке використання існуючих; освоєння нових джерел і видів сировини; здійснення нової організації виробництва і збуту, а ризику особливого значення не надається
1936	Дж. М. Кейнс	Підприємець – своєрідний соціально-психологічний тип господаря, для якого головне «... не стільки раціональна калькуляція Вебера чи новаторство Шумпетера, скільки набір визначених психологічних якостей». Його основні підприємницькі якості: вміння співвіднести споживання і заощадження, здатність до ризику, дух активності, впевненість у перспективах тощо. Основні мотиви підприємницької діяльності: прагнення до кращого, до незалежності, бажання залишити спадкоємцям набуті блага
1961	Д. Маккеланд	Підприємець – це енергійна людина, яка діє в умовах помірного ризику
1964	П. Друкер	Підприємець – це людина, яка використовує нову можливість з максимальною вигодою
1974	Ф. Хайск	Суть підприємництва – це пошук та вивчення нових економічних можливостей, характеристика поведінки, а не виду діяльності
1983	Г. Піншо	Інтрапренерство – внутрішньофірмове підприємництво. Інтрапренер діє в умовах існуючого підприємства, на відміну від антрепренера, що створює нове підприємство
1985	Р. Хізрич	Підприємництво – це процес створення чогось нового, що має вартість, а підприємець – це людина, яка витрачає на це необхідний час та сили, бере на себе весь фінансовий, психологічний та соціальний ризик, одержуючи у винагороду гроші та задоволення від досягнутого
1988	М. Алле	Підприємець – особа, що відіграє провідну значимість у ринковій організації господарства
до 2004	Закон України "Про підприємництво"	Підприємництво – це безпосередня самостійна, систематична, на власний ризик діяльність по проведенню продукції, виконанню робіт, наданню послуг з метою одержання прибутку, який здійснюється фізичними і юридичними особами, зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності в порядку, установленому законодавством
	Господарський Кодекс України	Підприємництво – господарська діяльність, яка здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів і з метою одержання прибутку

В економічній науці існує кілька концептуальних підходів до вивчення історичних тенденцій розвитку підприємництва. Можна виділити «чотири хвили» розвитку теорії підприємницької функції. Ці «хвили» характеризують розвиток процесу наукового осмислення практики підприємництва.

Перша хвиля, яка виникла ще в XVIII в., пов'язана з концентрацією уваги на несенні підприємцем ризику. Суть *другої хвилі* пов'язана з виділенням інноваційності як основної відмінної риси підприємництва. І перша, і друга «хвиля» розвитку теорії підприємництва були засновані на монофункціональності підприємницької ролі. Таке розуміння підприємництва призвело до зайвої однобічності в тлумаченні його проблем.

Повнофункціональна модель підприємництва пов'язана з появою *третьої хвилі*, коли об'єктом вивчення стали особливі особистісні якості підприємця: здатність реагувати на зміни економічної й суспільної ситуації, самостійність у виборі й прийнятті розв'язків, наявність управлінських здатностей.

Сучасний етап розвитку теорії підприємництва можна віднести до *четвертої хвилі*. Суть цієї «хвилі» полягає в тому, що відбувається перенесення уваги на управлінський аспект в аналізі дій підприємця, а, отже, – з переходом на міждисциплінарний рівень аналізу проблем підприємництва. Поява суб'єктів підприємництва має на увазі наявність певної суспільної ситуації, коли ідеологічна, політична й соціально-економічна обстановка провокує так званий «підприємницький бум» [2, с. 8-10].

Підприємництво виконує особливу функцію в економіці й господарстві, сутність якої зводиться до відновлення економічної системи, створенню інноваційного середовища, що обумовлює крах традиційних структур і відкриває шляхи до перетворення, і, зрештою, стає такою силою, яка прискорює рух економіки по шляху ефективності, раціоналізації, ощадливості й постійного відновлення.

Можна виділити, принаймні, п'ять визначень «підприємця» залежно від тих функцій, які він виконує (табл. 2).

Таблиця 2

Визначення підприємництва відповідно до виконуваних функцій [1, с. 7]

Функція підприємництва та підприємця	Представники економічних теорій і шкіл
Фінансист (творець, постачальник капіталу)	Ф.Кене, А.Сміт
Організатор виробництва (може не володіти правами власності)	Ж.Б.Сей, Дж.С.Милль
Несення тягаря відповідальності, ризику і невизначеності в процесі господарської діяльності	Р.Кантільон, Дж.Тюнен, Д. де Тресі, Г.Мангольт, Ф.Найт
Вибір між контрактними відносинами вільного ринку і організацією фірми в цілях економії трансакційних витрат	Р.Коуз, О.Уільямсон
Інноваційний, ліберальний характер підприємництва, створення нових ринкових можливостей	Л.Мізес, Ф.Хайск, Г.Шмоллер, Ф.Тоссиг, Й.Шумпетер, П.Друкер

Сучасна наукова економічна думка розглядає підприємництво як економічну категорію, як метод господарювання, як тип економічного мислення (табл. 3).

ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

Таблиця 3

Наукові кути зору на сутність підприємництва	
Точка зору	Сутність підприємництва
Економічна категорія	Взаємини між суб'єктами з приводу виробництва, розподілу і привласнення благ та послуг
Метод господарювання	Найбільш повне та ефективне використання факторів виробництва і прагнення реалізувати свої творчі здібності
Тип економічного мислення	ініціативна, новаторська, самостійна діяльність

Таким чином, на основі узагальнення розглянутих теоретичних підходів, можна сформулювати наступне визначення: підприємництво як економічна категорія – це економічні відносини між суб'єктами, які виникають з приводу виробництва, розподілу і привласнення благ та послуг у процесі здійснення підприємницької діяльності.

Для того щоб вибрати найефективнішу форму господарювання, потрібно знати особливості кожної з них, мати чітке уявлення про всі їх переваги й недоліки. Ці форми можна класифікувати за низкою ознак залежно від поставлених цілей. У літературі зустрічаються різні класифікації, їх специфіка визначається критерієм (домінуючою ознакою), взятою за основу (звичайно, критерій є результатом узагальнень, зроблених на основі вітчизняної й світової практики) [7, с.6].

Найпоширенішими класифікаціями підприємництва є: за розмірами, за видами економічної діяльності, за формою власності, за організаційно-правовими формами господарювання, за ареалом тощо.

З практичної точки зору, задля розробки дієвих стимулів, важелів та оцінки їх ефективності, найбільш важливим є розподіл підприємництва за розмірами та видами економічної діяльності. Актуальна українська класифікація за видами економічної діяльності (ДК 009:2010) гармонізована з Класифікацією видів економічної діяльності Європейського Союзу (NACE Rev.2 – 2006).

В економічній літературі по-різному висвітлюються критерії віднесення підприємств до малого, середнього та великого бізнесу. На підставі аналізу існуючих закордонних розробок і трактувань, можна зробити висновок, що загалом існує три підходи щодо визначення критеріїв віднесення підприємств до певного виду бізнесу – кількісний, якісний і комбінований.

Перша спроба узагальнити поняття «мале підприємство», «середнє підприємство», «велике підприємство» була зроблена у 1996 р. у країнах Європейського Союзу. На сьогоднішній день діють нові визначення категорій підприємств в залежності від кількості зайнятих, річного обороту або балансової вартості активів згідно з рекомендаціями Європейського Союзу прийнятими 6 травня 2003 року, які з 1-го січня 2005 року замінили встановлені рекомендації 1996 року (табл. 4) [8, с. 151].

Таблиця 4

Класифікація підприємств згідно з рекомендаціями Європейського Союзу

Підприємство	Кількість зайнятих на підприємстві	Річний оборот (виторг), гр. од.	Балансова вартість активів, гр. од.
Мікро	< 10	≤ 2 млн. євро	≤ 2 млн. євро
Мале	< 50	≤ 10 млн. євро	≤ 10 млн. євро
Середнє	< 250	≤ 50 млн. євро	≤ 43 млн. євро
Велике	> 250	> 50 млн. євро	> 43 млн. євро

Слід зауважити, що сьогодні відсутні єдині критерії для всіх країн, за якими підприємства відносяться до малих.

Рівень розвитку малих підприємств визначається, по-перше, їх місцем у структурі національної економіки (у порівнянні з середніми та великими підприємствами); по-друге, показниками їх стану в співставленні з аналогічними показниками малих підприємств в розвинених країнах. Це зумовило запровадження відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань регулювання підприємницької діяльності» № 523 – VI із змінами від 22.03.2012 нових критеріїв визначення малих, середніх і великих підприємств (табл. 5) [8, с. 153].

Таблиця 5

Класифікація підприємств за розміром згідно з Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань регулювання підприємницької діяльності» [9]

Розмір підприємства	Середньооблікова чисельність працюючих, осіб	Обсяг валового доходу, гр. од.
Мале	≤ 50	≤ 70 млн. грн.
Середнє	51 ÷ 250	> 70 млн. грн. та ≤ 100 млн. грн.
Велике	> 250	> 100 млн. грн.

Згідно із відповідною методологією державної служби статистики [5] в залежності від кількості зайнятих та від валового доходу підприємства класифікують по розміру.

Малими (незалежно від форми власності) визнаються підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік не перевищує п'ятдесят осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує сімдесят мільйонів гривень.

Великими підприємствами визнаються підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік перевищує двісті п'ятдесят осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за рік перевищує суму сто мільйонів гривень.

Середніми визнаються всі інші підприємства.

Згідно з Законом України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 № 4618-VI та відповідними змінами у Господарському кодексі України й статистичній методології, кількісні критерії наближені до критеріїв, які були введені з 1-го січня 2005 року в Європейському Союзі, що без сумніву є позитивним моментом з огляду на євро інтеграційні прагнення України, оскільки це дозволить здійснювати коректне порівняння і оцінку розвитку вітчизняних малих та середніх підприємств з підприємствами країн Євросоюзу (табл. 6). Застосування міжнародних критеріїв дозволить обґрунтовано використовувати актуальні європейські теоретичні, методологічні та практичні рекомендації та висновки для активізації підприємництва в Україні та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Отже, сучасні вітчизняні критерії класифікації підприємництва за розмірами та за видами економічної діяльності гармонізовані із міжнародними стандартами. Проте, на жаль, часті зміни методології статистичного обліку ускладнюють аналіз та прогнозування розвитку підприємництва.

На основі систематизації мотивів підприємницької діяльності виокремлюють два типи підприємництва:

"добровільне" (opportunity based entrepreneurship), при якому початок підприємницької діяльності є результатом раціонального оцінювання альтернативних витрат і вигод;

"вимушене" (necessity based entrepreneurship), яке розпочинається в умовах відсутності альтернативних можливостей отримання доходів з інших джерел, різкого падіння статусу та престижу попереднього виду діяльності тощо.

**ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ
ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА**

Таблиця 6

Класифікація суб'єктів господарювання згідно з Законом України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» та Господарським кодексом України [6, 10]

№	Суб'єкти господарювання	Форма реєстрації	Середньооблікова чисельність працюючих, осіб	Обсяг річного доходу, гр. од.
1	Суб'єкт мікропідприємництва	Фізична та юридична особа	< 10	≤ 2 млн. євро
2	Суб'єкт малого підприємництва	Фізична та юридична особа	< 50	≤ 10 млн. євро
3	Суб'єкт середнього підприємництва	Фізична та юридична особа	< 250	≤ 50 млн. євро
4	Суб'єкт великого підприємництва	Юридична особа	> 250	> 50 млн. євро

За методологією Global Entrepreneurship Monitor (GEM) підприємництво розподіляється на три групи [11, с. 47]:

Перша група – потенційні підприємці або протопідприємці, які тільки прогнозують розпочати власну справу. Друга група – молоді (ранні) підприємці (early-stage entrepreneurial activity), до яких належать:

- підприємці-початківці (nascent entrepreneurial activity), які започатковують свій бізнес (латентні) та тільки розпочали його (стартували), винагорода власнику не виплачується;
- власники нового бізнесу, які отримують нерегулярний мінімальний дохід, здійснюють виплати власникам, але перспективи розвитку бізнесу проблематичні (new business owner-manager).

Третя група – підприємці, які реалізували себе, мають бізнес зі стабільними темпами розвитку та достатнім доходом, регулярно виплачують винагороду власникам (established business-owner).

Як свідчить економічна історія, підприємництво відіграє особливу роль у формуванні структури економіки, тому що, по-перше, саме його форми (малий та середній бізнес) передували появі великих організацій виробництва. Це привело до виникнення капіталізму в його класичному вигляді і зумовило наступне перетворення капіталістичних форм організації економіки в посткапіталістичні. По-друге, малий та середній бізнес є найбільш адаптованим до ринкових умов, і, нарешті, його властивість ініціювати формування розширеної ринкової інфраструктури робить його структуротвірним елементом економіки і підвищує роль підприємництва [12].

Сучасне підприємництво діє у великому масиві крупних наукоємних конкуруючих між собою виробництв, є функцією технічно і технологічно швидко прогресуючого, немонополізованого масового виробництва. Його необхідність і корисність обумовлюється інтересами виробничої ефективності й соціально-економічної стабільності країни. Без крупних господарських структур неможлива природна піраміда різних економічних укладів з гармонійним поєднанням малого, середнього і крупного бізнесу. Необхідний системно-структурний підхід, при якому всі види підприємництва розглядаються в їх нерозривному ієрархічному зв'язку. Це вимагає розширення малого бізнесу до оптимальних розмірів там, де він недостатньо розвинутий. Необхідна диференціація класифікації критеріїв визначення розмірів підприємства для різних галузей і видів діяльності, до того ж змінюваних через певні проміжки часу (наприклад, 10-15 років) залежно від науково-технічного і технологічного прогресу, еволюції форм організації суспільного виробництва [13]. Відповідні критерії класифікації підприємництва повинні бути загальноприйнятими, відповідати світовим стандартам та формувати єдину методологію для великих, середніх та малих підприємств.

Висновки. Отже, підприємництво – це ініціативна, творча, самостійна економічна діяльність суб'єкта господарювання, здійснювана в умовах постійного пошуку ефективних комбінацій ресурсів із усвідомленням економічних ризиків з метою реалізації нових ідей, випуску нової продукції заради досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

Підприємництво як економічна категорія – це економічні відносини між суб'єктами, які виникають з приводу виробництва, розподілу і привласнення благ та послуг у процесі здійснення підприємницької діяльності.

Розуміння економічної сутності підприємництва ґрунтується на науковому розумінні сутності господарської діяльності та різноманітних класифікаційних ознаках підприємництва. Гармонізація вітчизняних критеріїв класифікації підприємництва за видами економічної діяльності та розмірами із нормами Європейського союзу, затверджена чинним законодавством та застосована державною службою статистики дає змогу проводити коректне заставлення та оцінку вітчизняного підприємництва, а також застосовувати актуальні європейські теоретичні, методологічні та практичні рекомендації та висновки для активізації підприємництва в Україні та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Васильєва Л.М. Поняття і сутність підприємництва / Л. М. Васильєва // Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. - 2010. - №1. - с. 175-178.
2. Дмитриченко Л.И. Малий бізнес в системі підприємництва: Монографія / Л.И. Дмитриченко, А.Н. Химченко. - Донецьк: "Каштан", 2005. - 180 с.
3. Болотов Г.П. Генеза та розвиток теорій підприємництва / Г.П. Болотов, Ж.В. Дерій, О.Б. Семченко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія "Економічні науки". - 2011. - №4 (54).
4. Коротич О.Б. Підприємництво як соціально-економічне явище / О.Б. Коротич, Ю.Л. Орел, Рябічко О.В. // Теорія та практика державного управління. - 2010. - №4.
5. Статистичний збірник "Діяльність суб'єктів господарювання", 2011 / Державна служба статистики України. - Київ. - 2012.
6. Господарський кодекс України (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]: - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T030436.html
7. Кредісов В.А. Організаційно-економічні форми підприємництва та проблеми його розвитку / В. А. Кредісов // Менеджмент. - 2008. - №10. - с. 5-18.
8. Нечивілова Н.І. Концептуальне осмислення базових категорій підприємницької діяльності «малий бізнес», «мале підприємство», «мале підприємство» / Н.І. Нечивілова // Технічний прогрес та ефективність виробництва. - 2011. - №4. - с. 148- 155.
9. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України із питань регулювання підприємницької діяльності» № 523 – VI із змінами від 22.03.2012 [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/523-17>
10. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» № 4618-VI від 22.03.2012 р. [Електронний ресурс]: - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T124618.html
11. Лігоненко Л. Світові тенденції розвитку підприємницької активності та українські реалії / Л. Лігоненко // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. - 2009. - №5. - с. 46-54.
12. Халецька А.А. Багатофакторна модель регіонального управління підприємництвом у секторі малого та середнього бізнесу: автореф. дис. на здоб. вч. ступ. канд. наук з держ. упр. за спец. 25.00.04 – Регіональне управління. - Донецька державна академія управління Міністерства освіти і науки України, Донецьк, 2002., 18 с.
13. Сівков В.С. Розвиток і розміщення малого підприємництва у виробничій сфері економіки України. автореф. дис. на здоб. вч. ступ. канд. ек. наук за спец. 08.10.01 - Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка. - Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України, Київ, 2002. - 18 с.